

Rereading Local Community Resilience Indicators in Dealing with Crisis An Analysis of the Narratives and Experiences of Saadi Neighborhood Residents in Shiraz During the 2019 Flood Disaster

Maryam Roosta¹ , Nafise Karimkoshte² , Zahra Azarm³

1. (Corresponding Author) *Department of Urban Planning and Design, Faculty of art and architecture, Shiraz University, Shiraz, Iran. Email: m-roosta@shirazu.ac.ir*

2. *Department of Urban Planning and Design, Faculty of art and architecture, Shiraz University, Shiraz, Iran. Email: nafise.kk@hafez.shirazu.ac.ir*

3. *Department of Urban Planning and Design, Faculty of art and architecture, Shiraz University, Shiraz, Iran. Email: zahra.azarm042@hafez.shirazu.ac.ir*

Article Info

Article type:
Research Article

Article History:

Received:

26 November 2023

Received in revised form:

27 February 2024

Accepted:

25 March 2024

Available online:

2 May 2024

Keywords:

*Social Resilience,
Urban Resilience,
Flood Disaster,
Saadi Neighborhood.*

ABSTRACT

Although many studies have been conducted in the field of social resilience, the exact angles of how a local community acts in the face of crisis conditions and the impact of what are known as social resilience indicators in the scientific literature remain unclear. Conducting in-depth research using a qualitative and phenomenological approach on a local scale can provide a deeper understanding of the dimensions and layers of a local community's resiliency. This research was compiled to understand the resilience indicators of the local community in the face of crisis conditions, and with the help of rereading the experience of the residents of Saadi Shiraz neighborhood in the flood disaster of 2018, it tried to achieve the goal of the research. For this purpose, in addition to reviewing the theoretical literature of the research, while conducting 20 in-depth and semi-structured interviews with residents and analyzing the content of the interviews with the help of MAXQDA software, the findings were analyzed in 8 main axes and the form of a theoretical framework with 28 indicators effective on the resilience of the local community. The findings of the research show the importance of "a sense of identity and belonging to the neighborhood" as well as "internal cohesion of the local community" and "flexibility and creativity of the local community" in promoting the social resilience of Saadi neighborhood. In addition, the weakness of the indicators of "public awareness and culture building" and "trust in urban management institutions" has been evident in how this local community faced the crisis. The present research findings can be cited and applied in the decision-making of urban management layers, especially in the field of crisis management at the scale of urban neighborhoods.

Cite this article: Roosta, M., Karimkoshte, N., & Azarm, Z. (2024). Rereading Local Community Resilience Indicators in Dealing with Crisis An Analysis of the Narratives and Experiences of Saadi Neighborhood Residents in Shiraz During the 2019 Flood Disaster. *Geographical Urban Planning Research Quarterly*, 12 (1), 85-101. <http://doi.org/10.22059/jurbangeo.2024.374000.1918>

© The Author (s).

Publisher: University of Tehran Press

Extended Abstract

Introduction

In addition to sociology and social sciences, research from urban planning, design, and geography has addressed the indicators of social resilience within the frameworks of urbanism strategies and methods for achieving it. However, the precise details of how social resilience indicators are effective and how a local community acts in crisis remain unclear. A qualitative approach to this concept at the local level, specifically regarding the hazard of floods, requires deeper study and analysis. It seems that in-depth qualitative and phenomenological research at the local scale can provide a more profound understanding of the resilience dimensions and layers of a local community. Thus, this qualitative research, which falls under applied studies, aims to examine the indicators of local community resilience in facing crisis conditions. It does so by revisiting the experiences of the residents of the Saadi neighborhood in Shiraz during the 2019 flood disaster, striving to understand the dimensions and indicators that affect local community resilience and how they effectively respond to natural disasters like floods.

Methodology

The current research is descriptive-analytical and applied in nature, utilizing qualitative strategies to investigate and evaluate the indicators of social resilience in the residents of the Saadi neighborhood in Shiraz facing the experience of a flood. Researchers purposefully selected the research case study due to its specific geographical location and flood experience. The data required for this study were collected through documentary and survey studies to complement research data and obtain the viewpoints and narratives of the residents of this neighborhood on their flood experience. In-depth and semi-structured interviews were conducted in collaboration with 20 residents of the Saadi neighborhood. Utilizing coding techniques and the MAXQDA software, the research findings were categorized into three temporal layers: pre-crisis, during the crisis, and post-crisis, and were analyzed in 8 main axes consisting

of 28 indicators influencing local social resilience.

Results and discussion

The key findings of this article revolve around understanding the social resilience of the Saadi neighborhood in three temporal phases of crisis based on the residents' perspectives. The findings indicate that the "local life history and sense of identity" in a portion of the Saadi neighborhood have been a strength and influential factor in social resilience before, during, and after the disaster. Due to "social cohesion," diversity of resources, and social justice in access to services, residents found satisfaction. Weaknesses in the neighborhood's social resilience, as extracted from people's statements, are more emphasized in two indicators. "Trust in governmental institutions and city management," especially during crises, is **perceived** at a low level by many interviewees. Another weakness observed in the neighborhood's resilience is the low level of "public awareness and education," indicating a lack of people's preparedness before the crisis and insufficient institutional measures for enhancing public knowledge post-crisis. The examination of the social resilience of the Saadi neighborhood in Shiraz facing a flood demonstrates the significant role of widespread community participation and support, belief in teamwork and self-organization, and receptiveness to external assistance. Overall, evaluating and comparing the level of social resilience of Saadi neighborhood residents facing a flood experience in different temporal layers shows that the highest level of resilience in this neighborhood is during the crisis.

Conclusion

This research, adopting a qualitative approach, delves into the experiences of the residents of the Saadi neighborhood in facing the 2019 flood, aiming to understand and investigate in depth the role of indicators in local social resilience. To achieve this, after reviewing the scientific and theoretical literature on the subject and conducting in-depth and semi-structured interviews with several residents, their opinions were categorized through text content analysis to

further understand the concept of local social resilience. A theoretical framework was developed by combining these findings with indicators derived from theoretical foundations. The research findings highlight the importance of a "sense of identity and belonging to the neighborhood," as well as "internal cohesion of the local community" and "flexibility and creativity of the local society" in enhancing the social resilience of the Saadi neighborhood. Furthermore, weaknesses in indicators such as "awareness and public education" and "trust in urban management institutions" were observed in how this local community faced the visible crisis. Analysis and examination of social resilience in the experience of Saadi neighborhood residents in Shiraz during the flood reveal that indicators such as local assistance and cooperation, the importance of intra-neighborhood support, social cohesion, justice in the distribution of facilities, security, and social cohesion, and the flexibility and creativity of local people are among the most important factors that have played a role in social resilience in this neighborhood, particularly during crises.

Overall, this research can be applied in the redesign and planning of urban neighborhoods as well as in decision-making for urban management, especially in crisis management applications.

Funding

There is no funding support.

Authors' Contribution

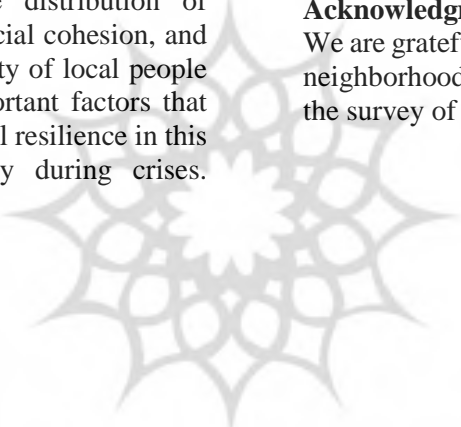
Authors contributed equally to the conceptualization and writing of the article. All of the authors approved the content of the manuscript and agreed on all aspects of the work declaration of competing interest none.

Conflict of Interest

Authors declared no conflict of interest.

Acknowledgments

We are grateful to the kind residents of Saadi neighborhood in Shiraz for participating in the survey of this research

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

بازخوانی شاخص‌های تاب‌آوری اجتماع محلی در مواجهه با شرایط بحران واکاوی روایت و تجربه ساکنان محله سعدی شیراز در سانحه سیل ۱۳۹۸

مریم روستا^۱ ✉، نفیسه کریمکشته^۲، زهرا آزر^۳

۱- نویسنده مسئول، گروه شهرسازی، دانشکده هنر و معماری، دانشگاه شیراز، شیراز، ایران. رایانامه: m-roosta@shirazu.ac.ir
۲- گروه شهرسازی، دانشکده هنر و معماری، دانشگاه شیراز، شیراز، ایران. رایانامه: nafise.kk@hafez.shirazu.ac.ir
۳- گروه شهرسازی، دانشکده هنر و معماری، دانشگاه شیراز، شیراز، ایران. رایانامه: zahra.azarm042@hafez.shirazu.ac.ir

چکیده

اطلاعات مقاله

با آن که پژوهش‌های بسیاری در حوزه بحث تاب‌آوری اجتماعی انجام پذیرفته است اما هنوز زوایای دقیق نحوه کنشگری یک جامعه محلی در مواجهه با شرایط بحران و نیز نحوه تأثیر آنچه از ادبیات علمی به‌عنوان شاخص‌های تاب‌آوری اجتماعی شناخته می‌شود، روشن نیست. به نظر می‌رسد انجام پژوهش‌های عمیق با رویکرد کیفی و پدیدارشناسانه در مقیاس محلی بتواند درک عمیق‌تری از ابعاد و لایه‌های تاب‌آوری یک اجتماع محلی به دست دهد. این پژوهش با هدف فهم شاخص‌های تاب‌آوری اجتماع محلی در مواجهه با شرایط بحران تدوین شده و به کمک بازخوانی تجربه ساکنان محله سعدی شیراز در سانحه سیل ۱۳۹۸ سعی در دست‌یابی به هدف پژوهش داشته است. به این منظور علاوه بر بررسی ادبیات نظری پژوهش، ضمن انجام ۲۰ مصاحبه عمیق و نیمه ساختاریافته با ساکنان محلی و تحلیل محتوای مصاحبه‌ها به کمک نرم‌افزار MaxQda، یافته‌هایی را در ۸ محور اصلی تحلیل و در قالب یک چارچوب نظری با ۲۸ شاخص مؤثر بر تاب‌آوری اجتماع محلی ارائه نموده است. یافته‌های پژوهش نشان‌دهنده اهمیت «حس هویت‌مندی و تعلق به محله» و نیز «انسجام درونی اجتماع محلی» و «انعطاف‌پذیری و خلاقیت جامعه محلی» در ارتقاء تاب‌آوری اجتماعی محله سعدی بوده است. هم‌چنین ضعف شاخص‌های «آگاهی و فرهنگ‌سازی عمومی» و نیز «اعتماد به نهادهای مدیریت شهری» در نحوه مواجهه این اجتماع محلی با بحران مشهود بوده است. یافته‌های پژوهش حاضر می‌تواند در تصمیم‌سازی و تصمیم‌گیری لایه‌های مدیریت شهری به‌خصوص در حوزه مدیریت بحران در مقیاس محله‌های شهری مورد استناد و کاربست قرار گیرد.

نوع مقاله:

مقاله پژوهشی

تاریخ دریافت:

۱۴۰۲/۰۹/۰۵

تاریخ بازنگری:

۱۴۰۲/۱۲/۰۸

تاریخ پذیرش:

۱۴۰۳/۰۱/۰۶

تاریخ چاپ:

۱۴۰۳/۰۲/۱۳

واژگان کلیدی:

تاب‌آوری اجتماعی،
تاب‌آوری شهری،
سانحه سیل،
محله سعدی.

استناد: روستا، مریم؛ کریمکشته، نفیسه و آزر، زهرا. (۱۴۰۳). فهم شاخص‌های تاب‌آوری اجتماع محلی در مواجهه با شرایط بحران بازخوانی روایت و تجربه ساکنان محله سعدی شیراز در سانحه سیل ۱۳۹۸. *پژوهش‌های جغرافیای برنامه‌ریزی شهری*، ۱۲ (۱)، ۸۵-۱۰۱.

<http://doi.org/10.22059/jurbangeo.2024.374000.1918>

مقدمه

توسعه‌های شهری لجام‌گسیخته و بی‌برنامه در دهه‌های اخیر همراه با زمینه تغییرات اقلیمی، منجر به افزایش مخاطرات طبیعی شده‌اند و محله‌های شهری به دلیل تراکم جمعیتی بالا و زیرساخت‌های نامناسب، بیش‌ازپیش در معرض خطر قرار دارند (McGranahan et al. 2007). یکی از مهم‌ترین مخاطرات ناشی از تغییرات اقلیمی، پدیده سیل است که پیش‌بینی می‌شود، بازه و شدت آن در سال‌های آتی بیشتر و بیشتر شود و آسیب‌پذیری فزاینده‌ای برای محدوده‌های شهری به همراه داشته باشد (Shah et al. 2023; Buckman & Sobhaninia 2022; Ngo et al. 2020). با شدت یافتن روند تغییرات اقلیمی در دو دهه اخیر، پیش‌بینی می‌شود بخشی از آسیب‌پذیری محله‌های شهری در سوانحی مانند سیل به ضعف مدیریت کالبدی- فضایی محله‌های شهری بازمی‌گردد و در ابعاد و شاخص‌های اجتماعی نیز قابل‌پیگیری است (Abdel-Mooty et al., 2021, Qasim et al., 2016).

حدود دو دهه از طرح ادبیات تاب‌آوری در حوزه دانش شهرسازی گذشته و در گذر این بازه زمانی در مجامع علمی، از یک‌سو «تاب‌آوری» دیگر تنها به‌عنوان یک ویژگی شهر به‌منظور مقابله با سوانح مطرح نیست بلکه با نگاه حداکثری به‌عنوان یک «کلان کیفیت شهری» که درهرحال، هر سکونت‌گاه شهری و روستایی بایستی واجد آن باشد تبیین می‌شود. کلان کیفیتی که ابعاد مختلف کالبدی- فضایی، اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی را با شاخص‌های کیفی متعدد در برمی‌گیرد. از سوی دیگر در این ره‌گذار، در نیل به شهر تاب‌آور، تنها ابعاد کالبدی- فضایی تنها معیارهای اثرگذار نیستند بلکه لایه مردمی و «ابعاد اجتماعی- فرهنگی» وجه مؤثری در دست‌یابی به این کلان کیفیت شهری است.

تاب‌آوری اجتماعی به‌عنوان ظرفیت یک جامعه یا اجتماع برای مقابله و انطباق با اختلالات و تغییرات مطرح می‌شود (Cutter et al., 2003, Cutter et al., 2008). این ظرفیت اجتماعی می‌تواند نقش به‌سزایی در کاهش آسیب‌های ناشی از بحران‌ها داشته باشد. در پژوهش‌های اخیر تاب‌آوری شهری به‌خصوص در حوزه مخاطرات ناشی از سیل، تاب‌آوری اجتماعی در کنار تاب‌آوری زیرساخت‌ها به‌عنوان یکی از کلیدی‌ترین ابعاد تاب‌آوری شهری طرح و موردبررسی قرار گرفته‌اند (Dwirahmadi, et al., 2019). عمده برنامه‌ها و دستورالعمل‌های مطرح در حوزه تاب‌آوری در مقیاس جهانی طرح شده‌اند. از این‌رو در برخی پژوهش‌ها بر لزوم توجه به این مفهوم در لایه محلی و بومی تأکید شده است (Pazhuan & Amirzadeh, 2024, Brown, 2014, Alizadeh & Sharifi, 2022).

علاوه بر حوزه جامعه‌شناسی و علوم اجتماعی، پژوهش‌هایی نیز از خاستگاه برنامه‌ریزی، طراحی و جغرافیای شهری به بررسی شاخص‌های مفهومی تاب‌آوری اجتماعی و نحوه نیل به آن در چارچوب راهبردها و راهکارهای شهرسازی پرداخته‌اند، اما بررسی این مفهوم با رویکرد کیفی در «مقیاس محلی» و به‌طور خاص در برابر مخاطره سیل در حوزه پژوهش‌های داخلی نیازمند واکاوی عمیق‌تر است. این پژوهش با رویکردی کیفی، به بررسی شاخص‌های تاب‌آوری اجتماعی در چارچوب دانشی برنامه‌ریزی و طراحی شهری و کاربرست آن در تحلیل تاب‌آوری اجتماعات محلی در مواجهه با بحران‌های طبیعی پرداخته است. نمونه مورد مطالعه محله سعدی شیراز واکاوی عمیق تجربه ساکنان آن در مواجهه با سیل ۱۳۹۸ است. به این منظور پس از بررسی ادبیات پژوهش و تدوین مبانی نظری، ضمن معرفی دقیق‌تر نمونه موردی و روش پژوهش، نتایج حاصل از مصاحبه‌های عمیق با ساکنان محله سعدی شیراز ارائه شده و مورد تحلیل قرار گرفته است.

مبانی نظری

مفهوم تاب‌آوری اجتماعی

سونامی اقیانوس هند در ۲۰۰۴ و طوفان کاترینا در نئواورلئان در سال ۲۰۰۵ و طوفان سندی در سال ۲۰۱۲ همگی حاکی از این است که تاب‌آوری اجتماعی و مشارکت‌های مردمی سبب می‌گردد جوامع مختلف، سوانح یکسان را به صورت متفاوت تجربه نمایند (Lalone, 2012: 209). بنابراین، خود جوامع محلی قادر به شکل دادن خط سیر تغییرات در جامعه هستند و در میزان اثری که به وسیله تغییرات ایجاد می‌شود، نقش مرکزی دارند (ذاکر حقیقی و اکبریان، ۳۰: ۱۳۹۴-۲۹). اصطلاح تاب‌آوری اجتماعی اولین بار توسط ادگر مطرح شد. وی تاب‌آوری اجتماعی را به عنوان توانایی گروه‌ها و یا جوامع برای مقابله با تنش‌های خارجی و اختلالات در مواجهه با تغییرات اجتماعی، سیاسی و زیست‌محیطی تعریف می‌کند. ادگر معتقد است جوامعی که در آن‌ها با تنوع منابع مواجهیم به دلیل انعطاف‌پذیری بالاتر، تاب‌آوری بیشتری دارند: (Adger 2000). در رویکردهای اولیه، تاب‌آوری اجتماعی به عنوان توانایی اجتماع برای برگشت به شرایط پیشین و بازسازی و احیای منابع و کارکردهای خود توصیف می‌شود (افتخاری و صادقلو، ۱۳۹۶). در حوزه مفاهیم مشترک با این مفهوم، دو عنوان «طرفیت تطبیق‌پذیری» و نیز «سرمایه اجتماعی» به عنوان دو کلیدواژه اصلی مطرح است (پیران و همکاران، ۹۰: ۱۳۹۶). یک اجتماع تاب‌آور قادر به پاسخگویی به تغییرات یا استرس‌ها به شیوه‌ای مثبت است. همچنین می‌تواند عملکردهای اصلی خود را علیرغم تنش‌هایی که وجود دارد به عنوان یک کلیت حفظ کند (کمانداری و همکاران، ۷۷: ۱۳۹۷). ممکن است در یک اجتماع آسیب‌پذیری بالا باشد، با این حال به دلیل وجود شبکه‌های اجتماعی و ارتباطات در این شبکه تاب‌آوری بالایی را نیز شاهد باشیم (Shaw et al, 2014; Yee & Melichar, 2014, Alshehri et al., 2015). در سیر زمانی پژوهش‌ها، تاب‌آوری اجتماعی به عنوان یکی از ابعاد تاب‌آوری شهری شناخته شده و رویکردی پویا، منعطف و کیفی در تعریف و تلفی این مفهوم به چشم می‌خورد که در آن، علاوه بر در نظر گرفتن وضعیت گروه‌های اجتماعی در اثرگذاری بر تاب‌آوری اجتماعی (عباداله زاده و همکاران، ۲۶۸: ۱۳۹۶) (Maguire & Hagn, 2007: 18); (Yee & Melichar, 2014: 453) شاخص‌های کیفی مانند بهزیستی اجتماعی، احساس تعلق مکان و تعامل مدنی (Kwok et al., 2016: 198) نیز در قالب این چارچوب در مرکز توجه قرار گرفته‌اند. در رویکرد جدید، تاب‌آوری تنها ظرفیتی برای تغییر نیست بلکه توانایی انطباق با تغییر، به گونه‌ای است که کیفیت‌هایی مثل فرهنگ، روابط اجتماعی، سنت‌ها و دیگر دل‌بستگی‌های اجتماعات، از دست نرود (Goldstein et al., 2013). در این سیر زمانی، تاب‌آوری اجتماعی به عنوان یکی از ابعاد تاب‌آوری شهری شناخته شده و در آن مشارکت، حس دل‌بستگی به مکان، ارتقاء سرمایه اجتماعی، و نیز حفظ پیوندهای اجتماعی در مرکز توجه است. همچنین حفظ ارزش‌ها، میراث فرهنگی - محلی، هویت شهری، خاطره جمعی شهر و آموزش نیز در ارتقاء این بعد از تاب‌آوری شهری مؤثر شناخته شده است (Norris et al., 2008; ۱۳۹۲ لک). تاب‌آوری اجتماعی در شهرسازی به معنای توانایی جوامع شهری برای مقابله با چالش‌های اجتماعی و اقتصادی، حفظ هویت فرهنگی و اجتماعی، و ایجاد فضاهای شهری مناسب برای تعاملات اجتماعی است (Meerow & Newell, 2019). تیبنز^۱ معتقد است سه سطح و سه رویکرد «مقاومت»، «بازبایی» و «خلاقیت» در نگرش به تاب‌آوری اجتماعی وجود دارد که رویکرد خلاقانه، حول محور توانایی یک سیستم اجتماعی برای حفظ روند دائمی و بازگشت مجدد است (Tippens, 2020). این نگاه بر رویکردهای اخیر به تاب‌آوری منطبق است که در آن تاب‌آوری دیگر به بازگشت سیستم به شرایط پیش از بحران تمرکز ندارد بلکه به عنوان فرصت و ظرفیتی برای رشد و ارتقاء و حرکت به جلو مطرح می‌شود.

1. Tippens

در برخی پژوهش‌ها بر ابعاد ذهنی و ادراکی تاب‌آوری اجتماعی تأکید شده (عبداله زاده و همکاران، ۱۳۹۶ & Pazhuhan Amirzadeh, 2023) و با تأکید بر ابعاد سه‌گانه مکان به تعریف آن پرداخته شده است. از آنجاکه مکان، از سه عنصر کالبدی، غیر کالبدی (اجتماعی و فرهنگی) و ذهنی (تجربه و ذهنیت مردم) تشکیل می‌شود؛ از این رو، تاب‌آوری اجتماعی مکان همواره با ذهنیت و تجربه زیسته مردم و روایت‌های اجتماعات محلی هماهنگ است (ذکاوت و خشه چی، ۱۳۹۹).

شاخص‌های کیفی مفهوم تاب‌آوری اجتماعی

بخشی از شاخص‌های حوزه تاب‌آوری اجتماعی، مستقیماً به کیفیت‌های اجتماعی محلی بازمی‌گردد. روابط و همبستگی اجتماعی میان افراد در یک اجتماع محلی علاوه بر آن که در هر شرایطی، به ارتقاء پایداری اجتماعی منجر می‌شود، در شرایط بحران و پس‌از آن نیز به بازیابی و بازتوانی اجتماع محلی کمک به سزایی خواهد نمود. همبستگی اجتماعی، روابط و تعاملات اجتماعی، حمایت، اعتماد و سرمایه اجتماعی و در نهایت مشارکت اجتماعی از مهم‌ترین این شاخص‌هاست (Olson et al, 2003; Ungar, 2008, Folk & Gunderson, 2010, Godschalk, 2003).

حس تعلق به محله و اجتماع محلی و هویت‌مندی اجتماعی از دیگر شاخص‌هایی است که بر ارتقاء تاب‌آوری اجتماعی محله بسیار اثرگذار است. از این رو در پژوهش‌های اخیر، ذهنیت مردم و ادراک آن‌ها از محله‌ای که در آن زندگی می‌کنند به‌منظور ارزیابی تاب‌آوری اجتماعی مورد تمرکز قرار گرفته است. (Longstaff et al, 2010, Ungar, 2012, Pazhuhan & Amirzadeh, 2024).

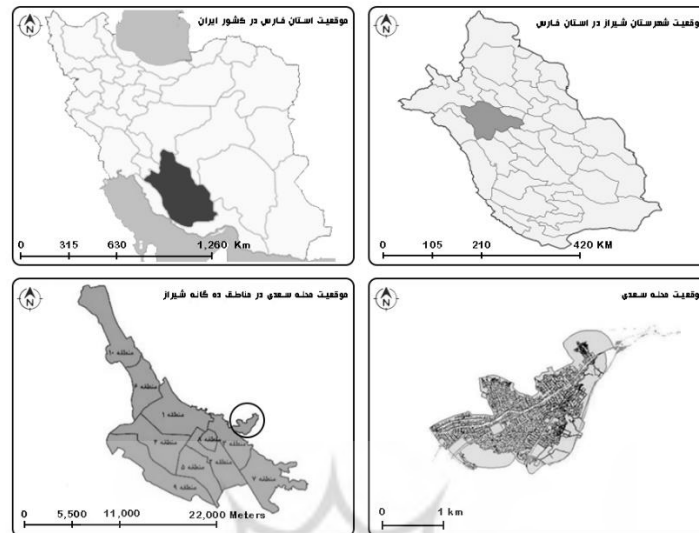
احساس امنیت شرط لازم برای وجود سایر کیفیت‌های اجتماعی و تحقق تاب‌آوری اجتماعی در اجتماع محلی است (Adger, 2000, Sanders, 2008). اعتماد اجتماعی و به‌خصوص اعتماد به نهادهای دولتی و مدیریت شهری از شاخص‌هایی است که در پژوهش‌های پیشین، به‌طور خاص بر سرمایه اجتماعی اثرگذار شناخته شده است. سرمایه اجتماعی در یک اجتماع محلی، واقع حاصل انباشت اعتماد اجتماعی به نهادهای مختلف است (Absamis et al, 2006). در رویکردهای اخیر به تاب‌آوری اجتماعی یادگیری اجتماعی، آموزش و فرهنگ‌سازی در مرکز توجه بوده است.

محدوده مورد مطالعه

محله سعدی، از قدیمی‌ترین محلات شیراز، واقع در شمال شرقی این کلان‌شهر و در منطقه ۳ شهرداری، یکی از جذابیت‌های گردشگری شیراز است. در شمال محله یا شهرک سعدی، محدوده آب‌زنگی و قسمت جنوبی کوه بومو در جنوب آن بلوار سرداران و در شرق، بخش خرامه و روستای بردج، در غرب آن هم کوه برآفتاب و چهل مقام قرار دارد. اسناد و مدارک تاریخی در باب گذشته‌های شهرک سعدی در دست نیست؛ اما وجود دو قلعه و یک چاه در بلندترین نقطه ارتفاعی کوه فهندژ (کهندژ) نشان از آن دارد که سابقه سکونت در این مکان به بیش از سه هزار سال و بلکه بیشتر می‌رسد. قلعه‌ها و چاه‌های این محل، نشان از سکونت و مرکزیت حکومتی و مذهبی پیش از اسلام دارد. باغ‌های دلگشا و طاووسیه هم شواهدی بر حیات دیرین این منطقه است. نام فعلی محله، برگرفته از نام شیخ سعدی شاعر بلندآوازه مدفون در این محدوده است. تصویر شماره ۱، موقعیت این محله را در سلسله‌مراتب تقسیمات سیاسی نشان می‌دهد.

بر اثر بارش‌های شدید و پیوسته در پنجم فروردین ماه سال ۱۳۹۸، فاجعه سیل ابتدا در ارتفاعات حوضه آب‌خیز تنگ الله‌اکبر و سپس در محله سعدی شیراز به وقوع پیوست. آب‌های سیلابی به‌سرعت از کانال‌ها و رودخانه‌ها خارج شدند و به سمت محله سعدی حرکت کردند. سیل به‌سرعت وارد منازل و مغازه‌ها شد؛ اسباب و اثاثیه منازل، اتومبیل‌ها و اجناس مغازه‌ها را غرق در آب کرد. بر اثر تداوم بارندگی‌ها، در روز بعد آن نیز، سیلاب مجدداً جان گرفت و برای دومین بار در

محلله جاری شد و خسارات جانی، مالی و روحی- روانی بسیار زیادی را به این منطقه و حتی محدوده‌های اطراف وارد نمود و چندین ماه طول کشید تا محلله بتواند به شرایط عادی خود بازگردد و خسارات وارده را جبران کند. در این پژوهش ساکنان محلله سعدی و تجربه مواجهه آنان با حادثه سیل ۱۳۹۸، به‌عنوان نمونه موردی پژوهش، مورد بررسی قرار گرفته‌اند.

شکل ۱. موقعیت محلله سعدی در تقسیمات سیاسی

روش پژوهش

پژوهش حاضر از جمله پژوهش‌های کاربردی است و به کمک راهبردهای کیفی می‌کوشد تا به بررسی و ارزیابی شاخص‌های تاب‌آوری اجتماعی در ساکنین محلله سعدی شهر شیراز در مواجهه با تجربه سیل بپردازد. نمونه موردی پژوهش، به دلیل موقعیت خاص جغرافیایی و تجربه سیل، به‌صورت هدفمند از سوی پژوهشگران انتخاب شده است. روش گردآوری اطلاعات، اسنادی و پیمایشی بوده است. شاخص‌های موردنظر در این پژوهش از مرور ادبیات و مبانی نظری تحقیق در بخش تاب‌آوری اجتماعی استخراج شده و داده‌های تکمیلی پژوهش نیز از طریق مصاحبه نیمه ساختاریافته با همکاری ۲۰ نفر از ساکنین محلله سعدی گردآوری شده است. مصاحبه‌ها در تابستان ۱۴۰۲ انجام شده و در آن‌ها، ضمن در نظر داشتن چارچوب نظری و شاخص‌های اصلی برآمده، سعی بر آن بوده که روایت و تجربه مردم از سیل ۱۳۹۸، در حیطه شاخص مدنظر، موردتوجه قرار گیرد. در نهایت، با بهره‌گیری از تکنیک تحلیل محتوا و کدگذاری داده‌ها با بهره‌گیری از نرم‌افزار Maxqda، به تحلیل روایت‌های اجتماعی از تجربه زیسته مردم در این محلله پرداخته شده و مؤلفه‌ها و شاخص‌های مؤثر بر شهرسازی تاب‌آور به لحاظ اجتماعی ارائه گردیده است. از آنجاکه بررسی شاخص‌های تاب‌آوری اجتماعی در سه لایه زمانی پیش از بحران، حین بحران و پس از بحران، دارای اهمیت است، در انجام مصاحبه و تحلیل داده‌های حاصل از آن، این سه بازه مدنظر بوده است.

یافته‌ها

همان‌گونه که در این تصویر دیده می‌شود، بیش از نیمی از پاسخ‌دهندگان این پژوهش را مردان تشکیل می‌دهند، و گروه سنی ۳۵ تا ۵۰ سال، بیشترین آمار را به خود اختصاص داده‌اند. میزان تحصیلات غالب پاسخ‌دهندگان، کارشناسی است؛ و مدت‌زمان سکونت اکثر آن‌ها در این محلله بین ۵ تا ۱۰ سال می‌باشد.

همان‌گونه که اشاره شد، در ادامه پژوهش، با استفاده از مصاحبه‌های نیمه ساختاریافته، شاخص‌های تاب‌آوری اجتماعی در تجربه ساکنین محله سعدی، مورد بررسی و ارزیابی قرار گرفته‌اند. داده‌های حاصل از مصاحبه‌ها مورد تحلیل محتوای کیفی قرار گرفته و به کمک واحدهای معنایی، کدبندی و مقوله‌بندی شده‌اند. با توجه به تکراری بودن برخی پاسخ‌ها و هم‌پوشانی داشتن آن‌ها، خلاصه و برآیند پاسخ‌ها به تفکیک هر واحد معنایی، در قالب جداولی تهیه شده و در ادامه ارائه می‌گردند.

- کیفیت‌های اجتماعی در اجتماع محلی

در اولین محور، که خلاصه آن در جدول شماره یک دیده می‌شود، تحلیلی از مصاحبه‌های مردم در مورد بافت اجتماعی محله و کیفیت‌های آن مورد توجه قرار گرفته است. در این محور، ارتباطات درون محله‌ای، کمک و همیاری مردم و تعاملات اجتماعی به‌عنوان مهم‌ترین مقوله‌های مؤثر در تاب‌آوری اجتماعی محله استخراج شده‌اند.

جدول ۱. تحلیل روایت‌های حاصل از تجربه ساکنان محله در بازه‌های سه‌گانه بحران پیرامون محور «کیفیت‌های اجتماعی محله»

مقوله‌ها	کدها (رمزها)	واحدهای معنایی	کیفیت‌های اجتماعی
ارتباطات درون محله‌ای	کمک کردن مردم به هم‌محله‌ای‌های خود در مشکلات	مردم اینجا خیلی به همدیگر کمک می‌کنند، خیلی! دور از جون اگر همسایه‌ای برای خانه‌اش مشکل پیش بیاید و آتش‌سوزی بشود یا ... مردم همه کمک می‌کنند.	پس از بحران
همیاری مردم محله	وجود روابط دوستانه میان مردم محله از پیش از بحران تا کنون	مردم این‌طرف که آب‌گرفتگی خونه‌هایشان کمتر بود، ۲۴ ساعته به مردم آن‌گودی کمک می‌کردند و اصلاً برای شأن مهم نبود که طرف همسایه است یا قوم و خویش و یا غریبه.	حین بحران
نقش حمایت‌های مردمی	اسکان گروه‌های آسیب‌دیده در منازل دوستان و آشنایان خود	مردم به هم زنگ می‌زدند و می‌گفتند برای اسکان بیا منزل ما، اما حوزه مقاومت بسیج کسی را اسکان نداد.	پیش از بحران
تعاملات اجتماعی در مقیاس همسایگی	آشنا بودن همسایه‌ها با یکدیگر	ما رابطه‌مان با هم‌محلی‌هایمان خوب بود و همسایه‌هایمان را می‌شناختیم.	

- هویت و دل‌بستگی به مکان

دومین محور، تحت عنوان «هویت و دل‌بستگی به مکان» جمع‌بندی شده است و همان‌گونه که در جدول شماره ۲ دیده می‌شود، در این محور، داده‌های حاصل از مصاحبه، در قالب مقوله‌های «حفظ ارزش‌های هویتی و نمادها»، «حس تعلق و احساس مسئولیت مردم نسبت به محله» و «افتخار به سکونت در محله» جمع‌بندی شده است.

جدول ۲. تحلیل روایت‌های حاصل از تجربه ساکنان محله پیرامون محور «هویت و دل‌بستگی به مکان»

مقوله‌ها	کدها (رمزها)	واحدهای معنایی	هویت و دل‌بستگی به مکان
ایجاد و حفظ ارزش‌های هویتی و نمادها در پس‌سودای تجربه بحران	تبدیل شدن گودی محله به نمادی برای آدرس‌دهی	ما از این گود کنان که موقع سیل، آب‌گرفتگی زیادی داخلش بود، برای آدرس دادن و نشونی دادن هم استفاده می‌کنیم که خود این بومی‌ها روی اش اسم گذاشتند.	پس از بحران
علاقه‌مندی و احساس مسئولیت مردم محله برای حفظ آن در	تلاش ساکنین برای بقاء محله	بالاخره مردم همت و غیرت خودشان را در زمان سیل نشان دادند؛ و خیلی احساس مسئولیت می‌کردند و	حین بحران

زمان بحران	نمی‌خواستند محله نابود شود.
پیش از بحران	محله سعدی یکی از محله‌های تاریخی شیراز هست، و نه تنها ما بلکه همه شیرازی‌ها باهوش خاطره دارند و توریست‌های زیادی اینجا می‌آیند. سیل بیاید، زلزله بیاید، باز هم از اینجا نمی‌رویم، ما اینجا بزرگ شدیم.
مردم بومی و غیربومی و حس	خاطرات مشترک
محله و افتخار به زیستن در آن	باور به هویت تاریخی فرهنگی
تعلق به محله	

- حس امنیت

در سومین محور، بحث «امنیت» و به‌خصوص احساس و ادراک امنیت به‌عنوان یکی از مؤلفه‌های کلیدی تاب‌آوری اجتماعی جمع‌بندی شده است. در این محور، ترکیبی از نقاط ضعف و قوت محله در بحث امنیت، در میان نظرات مردم ساکن دیده می‌شود. از سویی ناهمگن بودن بافت اجتماعی محله و یا وجود معضلات اجتماعی مانند اعتیاد، به‌عنوان ضعف و تهدیدی برای امنیت محله طرح‌شده است و از سوی دیگر، بافت اجتماعی قدیمی و اصیل محله، امنیت بخش‌هایی از محله را تقویت می‌نماید. در جدول شماره ۳، یافته‌های حاصل از تحلیل در این محور آمده است.

جدول ۳. تحلیل روایت‌های حاصل از تجربه ساکنان محله در بازه‌های سه‌گانه بحران پیرامون محور «امنیت»

امنیت	واحد‌های معنایی	کدها	مقوله‌ها
پس از بحران	امنیت برای بومی‌ها در محله تأمین است ولی خب اگر غریبه‌ها بیایند شاید اذیت بشوند (به خاطر نگاه‌های مردم).	آشنا بودن هم‌محله‌ای‌ها برای یکدیگر	غریب‌گر بودن محله
	معتادها نمی‌گذارند زن و دختر مردم رد شوند.	ناهنجاری‌های اجتماعی در تهدید امنیت محله	وجود ناهنجاری اجتماعی در محله
حین بحران	اینجا امنیت داریم، ولی افغانی زیاده؛ الان شما حساب کن ۱۰ تا ایرانی ۱۰۰ تا افغانی!	وجود گروه‌های قومیتی و ملیتی مختلف در محله	ناهمگن بودن بافت اجتماعی محله
	موقع سیل آدم‌هایی بودند که بخواهند از آب گل آلود ماهی بگیرند و امنیت محله را خراب کنند ولی خداروشکر نتوانستند کاری کنند.	خنثی شدن نیت‌های سوء حین بحران	
	موقع سیل در جاهای کم‌عمق، هرکسی داخل خانه خودش بود و در اش بسته بود و از زیر در آب می‌آمد و می‌رفت بیرون و برای امنیت‌اش اتفاق خاصی نیفتاد.	پناه بردن هر کس به داخل منزل اش حین سیل در محدوده‌های کم‌عمق	برقرار بودن امنیت حین بحران
پیش از بحران	آن سمت گود گل‌کنان که عمیق بود، آب دو روز ایستاد، نیروهای امنیتی لباس شخصی بودند، هم کمک می‌کردند هم امنیت آنجا را برقرار می‌کردند و مدام بالای سر مردم بودند، به خاطر همین هیچ‌کس نتوانست کار خلاف بکند.	حضور نیروهای امنیتی در محدوده عمیق	
	در کل امنیت خوب بود، ولی وقتی یک غریبه می‌آمد همه می‌فهمیدیم چون آشناها را می‌شناسیم.	آشنا بودن مردم محله با یکدیگر	شناسایی افراد بومی و غیربومی محله توسط ساکنین و چشم‌های ناظر محلی

- اعتماد به نهادهای بالادست

در چهارمین محور تحلیل مصاحبه‌ها، اعتماد به نهادها به‌عنوان یکی از مؤلفه‌های تاب‌آوری اجتماعی تحلیل شده است. همان‌طور که در جدول شماره ۴ دیده می‌شود، ناکارآمدی برخی زیرساخت‌های مدیریت شهری و بی‌اعتمادی مردم نسبت به این نهاد در عدم توجه به هشدارها مورد تأکید مردم بوده است.

جدول ۴. تحلیل روایت‌های حاصل از تجربه ساکنان در بازه‌های سه‌گانه پیرامون محور «اعتمادسازی به نهادها»

اعتمادسازی به نهادها	واحد‌های معنایی	کدها (رمزها)	مقوله‌ها
پس از بحران	بعد از سیل آمدند به خیابان‌ها ارتفاع دادند که بهتر بشود، ولی بدتر شده و خانه‌مان سوراخ شده؛ و خانه‌های بالاتر باعث خرابی خانه‌های پایین‌تر شدند.	افزایش ارتفاع خیابان‌ها در برابر پیشگیری از سیل با نتیجه بالعکس	تمهیدات ناکارآمد و فنی نهادهای مدیریت شهری در جهت پیشگیری از بحران
	معمولاً هشدارهایی که می‌دهند را کسی جدی نمی‌گیرد، مگر اینکه خیلی شدید باشد و در صداوسیما و رادیو تکرار کنند، آن موقع مردم اگر پولی در دست‌شان باشد یک سری کارها و تدابیری برای پیشگیری می‌کنند.	عدم توجه به هشدارها و انجام تمهیداتی در راستای پیشگیری به‌ویژه به دلیل کمبود توان مالی	عدم اعتماد مردم به هشدارها و جدی نگرفتن آن‌ها
حین بحران	وقتی پیامک هشدار می‌آید و می‌بینیم که اتفاقی نمی‌افتد، دیگر هشدارها را جدی نمی‌گیریم.	عادت کردن مردم به هشدارها و کم‌توجهی و باور نکردن آن‌ها	
	اینجا موقع سیل، هم مردم محله به هم کمک می‌کردند، هم از بیرون محله و حتی از قصردشت ^۱ مردم می‌آمدند برای کمک، اما شهرداری نیامد.	عدم حضور ارگان‌های شهری و اتکای مردم محله برای بازتوانی به خود و شهروندان عادی	ضعف ارگان‌های دولتی در مشارکت و جلب اعتماد مردم
پیش از بحران	نهاد‌های مختلف، برای این محله، برنامه‌های زیادی داشتند انگار، ولی اکثراً عملی نشد و زیاد به اینجا اهمیت نمی‌دهند.	اجرای نشدن اکثر طرح‌ها و برنامه‌های نهادهای دولتی و مدیریتی برای محله	عدم اعتماد مردم به مدیریت شهری و اقدامات آن‌ها به‌واسطه عملی نشدن طرح‌های قبلی

- آگاهی و فرهنگ‌سازی

در پنجمین محور، «آگاهی و فرهنگ‌سازی» مردم ساکن در محله به‌عنوان یکی از شاخص‌های مهم بحث تاب‌آوری اجتماعی به‌خصوص در رویکردهای اخیر، مطرح‌شده و نظرات مردم در قالب آن تحلیل‌شده است. بنا به اظهارات مردم، به نظر می‌رسد یکی از ضعف‌های محله در بحث «تاب‌آوری اجتماعی» در مورد شاخص آگاهی و فرهنگ‌سازی محلی باشد.

جدول ۵. تحلیل روایت‌های حاصل از تجربه ساکنان محله در بازه‌های سه‌گانه پیرامون محور «آگاهی و فرهنگ‌سازی»

آگاهی	واحد‌های معنایی	کدها (رمزها)	مقوله‌ها
پس از بحران	بعد از اینکه آن سیل آمد، از آن به بعد دیگر موقع خطر، ستاد بحران یک سری پیامک را به همه می‌فرستد. یعنی شاید در حد پیامک و صداوسیما هشدار سیل بدهند اما تا به حال حضوری نیامدند که اطلاع بدهند.	استفاده از بستر صداوسیما و پیام کوتاه برای اطلاع‌رسانی هشدار بحران به مردم	ارسال هشدار بحران و اطلاع‌رسانی غیرحضوری از سوی دولت به مردم
حین بحران	ما ندیدیم که کسی بیاید در محله و آموزشی چیزی بدهد؛ اکثراً خود مردم در فضای مجازی مطالب آموزشی برای یکدیگر می‌فرستادند یا در محله به هم می‌گفتند.	انتشار مطالب آموزشی توسط مردم در فضای مجازی و حضوری برای یکدیگر	ضعف مدیریت شهری در آموزش و آگاهی بخشی به مردم حین بحران
پیش از بحران	قبل از این که سیل بیاید در اخبار اخطار سیل دادند و در فضای مجازی هم هرکسی برای نزدیکانش هشدار سیل را می‌فرستاد.	هشدار سیل در صداوسیما و اطلاع‌رسانی مردم به یکدیگر در فضای مجازی	آگاهی دهنده‌گی صداوسیما و شبکه‌های اجتماعی در هشدار بحران

- عدالت اجتماعی

در محور ششم دسته‌بندی نظرات مردم، عدالت اجتماعی و نحوه دسترسی مردم به خدمات پایه و یا کمک‌های ضروری در بازه‌های بحران، در قالب جدول شماره ۶ آمده است.

۱. قصردشت یکی از محله‌های قدیمی واقع در شمال شهر شیراز و منطقه یک شهرداری این شهر است.

جدول ۶. تحلیل روایت‌های حاصل از تجربه ساکنان محله در بازه‌های سه‌گانه بحران پیرامون محور «عدالت اجتماعی»

مقوله‌ها	کدها (رمزها)	واحد‌های معنایی	عدالت اجتماعی
پس از بحران	رضایت ساکنین از عدالت برقرارشده در محله	خداروشکر در محله ما عدالت هست و راضی هستیم.	
حین بحران	مدیریت و توزیع کمک‌های دریافت شده از طریق بسیجیان	موقع کمک‌رسانی، کنار گود گل کنان یک حوزه بسیج گذاشتند و مدیریت همه کمک‌های مردمی که می‌رسید به عهده همین حوزه بسیج بود. بسیج خیلی مدیریت می‌کرد که کمک‌ها وسایل بین مردم عادلانه پخش بشود.	
پیش از بحران	جمع‌آوری شخصی مردم از کمک‌ها وسایل	در زمان سیل مردم عادی وسایل را جمع می‌کردند و به هم‌محله‌ای‌ها نمی‌دادند.	
	استفاده از مساجد و حسینیه و پایگاه بسیج محله در کمک به گروه‌های آسیب‌دیده	اینجا ۵، ۶ تا مسجد و حسینیه دارد، که موقع سیل از طریق همین مساجد و پایگاه مقاومت بسیج کمک‌رسانی می‌شد.	
	ایجاد و حضور حوزه بسیج در محله فقط در زمان‌های بحران	پایگاه مقاومت بسیج فقط وظیفه‌اش این بود که در زمان سیل حضور داشت و کمک می‌کرد، قبلاً اصلاً نبود.	

- مشارکت مردمی

در هفتمین محور مورد تحلیل، وضعیت مشارکت مردمی در محله در بازه‌های سه‌گانه بحران، مورد توجه قرار گرفته است؛ و خلاصه آن در جدول شماره ۷ دیده می‌شود.

جدول ۷. تحلیل روایت‌های حاصل از تجربه ساکنان محله در بازه‌های سه‌گانه بحران پیرامون محور «مشارکت مردمی»

مقوله‌ها	کدها (رمزها)	واحد‌های معنایی	مشارکت مردمی
پس از بحران	کمک کردن افراد به یکدیگر تا سر حد توان	مردم برایشان فرقی نمی‌کند که چه مشکلی به وجود آمده باشد، هرکس کاری از دستش بر بیاید دریغ نمی‌کند.	
حین بحران	همکاری و جمع‌آوری کمک‌ها و اقلام ضروری برای مردم محله	برای کمک‌های مردمی، مردم از هر چیزی که می‌توانستند کمک می‌کردند و می‌فرستادند، مثل پتو، کفش، قالی، لباس، خوراکی، دارو، آب‌ونان.	
پیش از بحران	دریافت کمک‌های ارسالی توسط حوزه بسیج و توزیع آن‌ها با مشارکت مردم محله	مردم در کمک‌رسانی با حوزه بسیج همکاری می‌کردند.	
	حمایت و کمک مردم محله به یکدیگر از قدیم‌الایام از گروه‌های سنی مختلف	مردم این محله از قدیم، پشت همدیگر بودند و فقط کافی است یک مشکلی در محله برای یکی پیش بیاید، همه برای کمک می‌روند، از پیر گرفته تا جوان.	

- خلاقیت و انعطاف جامعه محلی

در آخرین محور دسته‌بندی داده‌های حاصل از مصاحبه‌های مردمی، در موضوع «خلاقیت و انعطاف جامعه محلی» آمده است. همان‌طور که در جدول شماره ۸ دیده می‌شود، خلاقیت‌های ناشی از تجربه زیسته مردم در شرایط بحران، حمایت‌های عاطفی و معنوی از یکدیگر و تجربه کار گروهی و جمعی در شرایط بحران در این دسته مورد اشاره قرار گرفته است.

جدول ۸. تحلیل روایت‌های حاصل از تجربه ساکنان در بازه‌های سه‌گانه پیرامون محور «خلاقیت و انعطاف جامعه محلی»

خلاقیت و انعطاف‌پذیری	واحد‌های معنایی	کدها (رمزها)	مقوله‌ها
پس از بحران	چون محله سعدی یک مقدار نسبت به بقیه جاهای شهر بالاتر است و شیب دارد، آب رد می‌شود، کسانی که در کوچه و پس‌کوچه‌ها هستند و می‌دانند که آب به آن‌ها کاری ندارد، برای پیشگیری کاری نمی‌کنند؛ اما کسانی که احساس کنند ممکن است آب بیاید داخل خانه شآن، گونی پر از خاک جلوی در خانه می‌گذارند.	برآورد کردن احتمال خطر برای تشخیص میزان لزوم مداخلات پیشگیرانه توسط ساکنین محله	بررسی ساکنین نقاط مختلف محله نسبت به میزان خطر احتمالی با توجه به موقعیت سکونت
حین بحران	الان وقتی پیام اطلاع‌رسانی می‌آید، مردم ایروگام سقف را درست می‌کنند یا گونی جلوی در می‌گذارند.	انجام اقدامات مقاوم‌سازی سقف و منازل هنگام دریافت پیامک‌های هشداردهنده	پیامک‌های اطلاع‌رسانی در انجام تمهیدات پیشگیرانه از بحران
پیش از بحران	موقع سیل، می‌دانستیم که خودمان باید به خودمان روحیه بدهیم، همسایه‌ها و آشناها با صحبت، به هم کمک می‌کردند	روحیه و انرژی مثبت دادن به یکدیگر	بهره‌گیری از حمایت‌های عاطفی در زمان بحران
	مردم این محله کلاً مشکلات زیاد داشتند تا الان، همیشه سعی کردیم خودمان را با شرایط وفق بدهیم و با کمک هم آن‌ها را حل کنیم؛ و منتظر کمک از بیرون نباشیم.	اتکای مردم محله به همیاری و همکاری ساکنین در حل مشکل	تلاش برای تطبیق با مشکلات با اعتقاد به کار گروهی

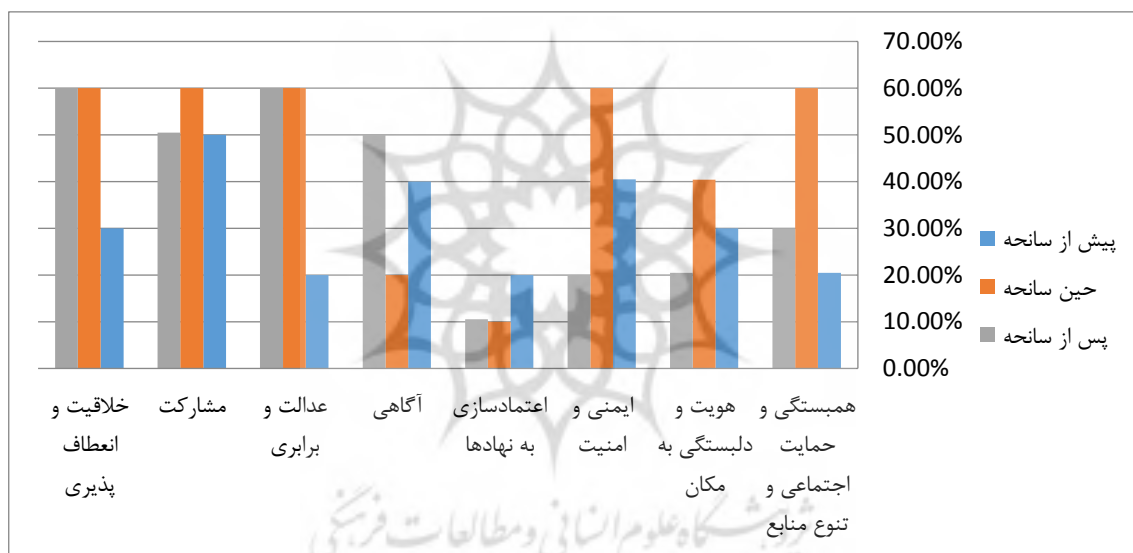
همان‌گونه که در این جدول دیده می‌شود، کمک‌های و حمایت‌های مردمی، تنوع منابع، حمایت از گروه‌های آسیب‌پذیر و نیز روایت حادثه از سوی مردم، پرتکرارترین شاخص‌ها در فهم تاب‌آوری اجتماعی محله سعدی بوده‌اند. در جدول شماره ۹، شاخص‌ها و زیرشاخص‌های مؤثر و کیفی در فهم تاب‌آوری اجتماعی در مقیاس محله‌های شهری برآمده از مرور پژوهش‌های پیشین و نیز تحلیل داده‌های حاصل از مصاحبه، به‌طور مجموع آورده شده است. در این جدول همچنین میزان و درصد فراوانی اشاره به هر شاخص در مصاحبه‌ها آمده است.

جدول ۹. تجمیع شاخص‌های برآمده از مصاحبه و مبانی نظری و میزان فراوانی آن‌ها

شاخص‌ها	زیر شاخص‌ها	مستخرج از مبانی نظری	مستخرج از مصاحبه	درصد فراوانی اشاره در مصاحبه	میزان تکرار در پاسخ‌ها
۱ ایمنی و امنیت	همگن بودن یافت اجتماعی	*	*	۱۰	۲
	کنترل عبور و مرور غربیه‌ها	*	*	۸۵	۱۷
	امنیت حسی، جنسی و اجتماعی	*	*	۷۰	۱۴
۲ روابط و همبستگی اجتماعی	کمک و همیاری محلی	*	*	۸۵	۱۷
	گره‌ها و شبکه‌های اجتماعی	*	*	۱۰	۲
	سهم حمایت‌های مردمی	*	*	۱۰۰	۲۰
۳ مشارکت‌ها ی مردمی	تنوع منابع	*	*	۱۰۰	۲۰
	درک اهمیت بحران	*	*	۷۵	۱۵
	باور به انسجام اجتماعی	*	*	۲۵	۵
۴ عدالت اجتماعی	حس انسان‌دوستی و مسئولیت‌پذیری	*	*	۹۰	۱۸
	همکاری مردمی با ارگان‌های دولتی	*	*	۹۰	۱۸
	حمایت از گروه‌های آسیب‌پذیر	*	*	۱۰۰	۱۸
۵ خلاقیت و انعطاف‌پذیری	بهره‌گیری از فضاهای جمعی در امدادسانی	*	*	۷۰	۱۴
	مقاوم‌سازی و ایجاد تمهیدات پیشگیرانه	*	*	۵	۱
	تلاش برای بقا با تکیه بر کار گروهی	*	*	۳۰	۶

۶	۳۰	*	بهره‌گیری از حمایت‌های عاطفی	ری
۱۵	۷۵	*	لزوم جلب اعتماد مردمی توسط نهادهای دولتی و مدیریت شهری	۶ اعتماد به نهادها
۸	۴۰	*	اشتراکات تاریخی فرهنگی	۷ دل‌بستگی به مکان و حس تعلق
۴	۲۰	*	اقامت طولانی مدت رویدادها و نمادها	
۱۳	۶۵	*	تمایل برای ادامه سکونت وجود فضای باارزش در محله	
۱۴	۷۰	*	بیان و روایت حادثه توسط ساکنین	
۰	۰	*	دانش عمومی از خطر	۸ آگاهی
۷	۳۵	*	هشدار و اطلاع‌رسانی بحران	
۰	۰	*	فرهنگ‌سازی و آموزش	

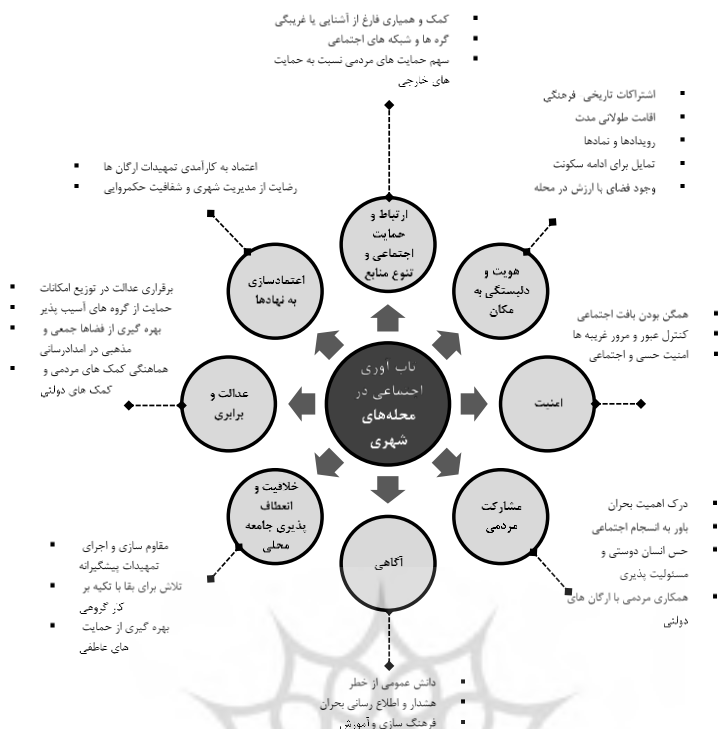
در نمودار تصویر شماره ۲، وضعیت محله سعدی شیراز در قالب چارچوب شاخص‌های اصلی پژوهش به صورت مقایسه‌ای در سه بازه زمانی بحران (قبل، حین و بعد) آمده است.

شکل ۲. مقایسه شاخص‌های تاب‌آوری اجتماع محلی در محله سعدی شیراز؛ قبل، بعد و هنگام بحران

همان‌گونه که در این تصویر دیده می‌شود، تاب‌آوری اجتماعی ساکنین محله سعدی، در زمان بحران، بیشترین نمود را داشته است. با این وجود، شاخص‌های آگاهی و اعتماد به نهادهای دولتی، بر اساس نظرات مردم، در زمان سانحه به حداقل میزان خود رسیده است و حتی از میزان پیش از سانحه نیز کمتر بوده است. از سویی دیگر، تجربه سیل در محله سعدی، طبق اظهارات ساکنین، میزان شاخص‌های عدالت اجتماعی، مشارکت و خلاقیت و انعطاف‌پذیری محلی را نسبت به زمان پیش از بحران، افزایش داده است. بالا بودن شاخص امنیت حین بحران، برآمده از اظهارات مردم است و دلیل آن احساس امنیت از مخاطراتی مانند سرقت و ... است که در ذهنیت مردم محله در حالت مطلوبی قرار داشته است. هم‌چنین روایت‌های مردم از دل‌بستگی به محله خود حین بحران سیل، نشان می‌دهد این سانحه، علیرغم مشکلات و پیامدهای منفی که برای مردم این محله به دنبال داشته است، در قالب یک غم مشترک مکان‌مند، حس دل‌بستگی و تعلق آن‌ها به محله را در حین بحران در بالاترین سطح خود قرار داده است.

تصویر شماره ۳ نیز چارچوب نظری برآمده از یافته‌های پژوهش را در قالب ۸ شاخص و ۲۷ زیرشاخص به‌طور خلاصه نشان می‌دهد.

شکل ۳. چارچوب تحلیلی تاب‌آوری اجتماعی در محله‌های شهری

بحث

مهم‌ترین یافته‌های مقاله حول محور فهم وضعیت تاب‌آوری اجتماعی محله سعدی در بازه‌های سه‌گانه بحران بنا به اظهارات ساکنین است که حاصل آن در جداول شماره ۲ تا ۹ دیده می‌شود. یافته‌ها در این بخش نشان می‌دهند «قدمت و سابقه زیست محلی» در بخشی از جغرافیای محله سعدی، وجه قوت و مؤثر محله بر تاب‌آوری اجتماعی قبل، حین و بعد از سانحه بوده است. در سال‌های اخیر در بخشی از محله، مهاجرین غیربومی ساکن شده‌اند که به نظر می‌رسد همگنی اجتماعی را تحت تأثیر قرار داده‌اند و بر شاخص‌هایی مانند امنیت و نظارت اجتماعی نیز تأثیر نامطلوبی گذاشته‌اند. با این وجود به دلیل «انسجام اجتماعی» مردمی و تنوع منابع و عدالت اجتماعی در دسترسی به خدمات از نگاه مردم رضایت‌بخش بوده است.

یکی از وجوه قابل تأکید در اظهارات مردم، اهمیت «هویت‌مندی محلی» و «حس تعلق به محله» است که بر تاب‌آوری اجتماعی محله به‌خصوص در زمان بحران و پس‌از آن مؤثر بوده است. در پژوهش‌های اخیر تاب‌آوری اجتماعی نیز حس زیست در محله هویت‌مند و حس تعلق به محله و دوست داشتن آن، بر ارتقاء تاب‌آوری اجتماعی مؤثر شناخته شده است (Pazhuan & Amirzadeh, 2024, Longstaff et al, 2010).

نقاط ضعف محله در حوزه تاب‌آوری اجتماعی که از بیان مردم قابل استخراج است در دو شاخص با تأکید بیشتری دیده می‌شود. «اعتماد به نهادهای دولتی و مدیریت شهری» که به‌نوعی سازنده سرمایه اجتماعی در محله‌های شهری است در این محله در سطح پایینی قرار دارد و بسیاری از مصاحبه‌شوندگان از بی‌اعتمادی به نهادهای بالادست (مانند شهرداری، نهادهای دولتی و...) در هنگام بحران و پس‌از آن یاد کرده‌اند. شاخص بسیار مهم دیگر که در فهم ضعف تاب‌آوری اجتماعی

محله، نیازمند تأکید است؛ «آگاهی و فرهنگ‌سازی مردمی» است. پیش از بحران مردم محلی آموزش خاصی بابت مواجهه با شرایط بحران ندیده‌اند و پس از آن نیز کماکان نهادی برای ارتقاء فرهنگ و دانش عمومی در حوزه بحران، اقدامی انجام نداده است. شاید تنها قوت قابل اشاره در این بحث آن باشد که دانش و تجربه زیسته مردم محلی پس از گذران سانحه سیل به کمک آن‌ها آمده و می‌تواند در تاب‌آوری ساختن جامعه محلی در صورت مواجهه مجدد با بحران‌های مشابه مؤثر باشد. هر دو شاخص «دانش و فرهنگ‌سازی محلی» و «انعطاف و خلاقیت جامعه محلی» در پژوهش‌های اخیر حوزه تاب‌آوری اجتماعی مورد تأکید و تمرکز بوده و نقش به‌سزای آن در ارتقاء تاب‌آوری جامعه محلی آزمون شده است (Shah et al, 2022). (Pazhuhan & Amirzadeh, 2024)

بررسی تاب‌آوری اجتماعی محله سعدی شیراز در مواجهه با بحران سیل، نشان‌دهنده نقش مهم و مشارکت و حمایت‌های گسترده مردمی، باور به انسجام اجتماعی و اعتقاد به کار گروهی، نسبت به دریافت کمک‌های خارج از محله و نهادهای دولتی است. این باور جمعی در کنار احساس مسئولیت و تعلق مکانی به محله، ساکنین را به سمت خودسازمان‌دهی و خودبازیابی سوق می‌دهد و مسئولیت واکنش صحیح و تعدیل شرایط بحرانی را متوجه جامعه محلی می‌سازد.

در مجموع، ارزیابی و مقایسه میزان تاب‌آوری اجتماعی ساکنین محله سعدی در مواجهه با تجربه سیل، در سه لایه زمانی مختلف، نشان می‌دهد، که بالاترین سطح تاب‌آوری در این محله، مربوط به زمان حین سانحه است. اگرچه پس از بحران، میزان تاب‌آوری اجتماعی نسبت به پیش از بحران افزایش داشته، اما تاب‌آوری اجتماعی در دوران پسا بحران، به‌طور کلی نسبت به زمان سانحه کاهش داشته است. به نظر می‌رسد تجربه مواجهه جمعی اجتماع محلی در محله سعدی شیراز با سیل، علیرغم تبعات منفی، با تحریک عواطف و احساسات جمعی آن‌ها نسبت به آسیب‌های واردشده محیط و محل زندگی خود و تجربه غم مشترک و جمعی، ضمن ارتقاء هویت اجتماعی، تعلق آن‌ها به محله را در بازه بحرانی، در بالاترین سطح خود قرار داده است.

پژوهش حاضر در مجموع نشان‌دهنده اهمیت بررسی و تحلیل روایت‌های مردم در تجربه مواجهه با سوانح مختلف به‌منظور فهم کیفی و عمیق‌تر مفهوم تاب‌آوری اجتماعی است. به نظر می‌رسد مواجهه اثبات‌گرایانه و تکیه بر روش‌های کمی در فهم تجربه زیسته مردم و نحوه کنش عوامل مختلف فردی، اجتماعی و کالبدی - فضایی در میزان تاب‌آوری جامعه محلی، ناکافی باشد و وجه پنهان و ناگفته‌ای از این مفهوم را باقی بگذارد.

نتیجه‌گیری

این پژوهش با اتخاذ رویکرد کیفی، به واکاوی تجربه مردم محله سعدی در مواجهه با سیل ۱۳۹۸ با هدف فهم و بررسی عمیق‌تر نحوه کنش شاخص‌ها در تاب‌آوری اجتماع محلی پرداخته است. با این هدف، پس از بررسی ادبیات علمی و نظری موضوع، به کمک انجام مصاحبه‌های عمیق و نیمه ساختاریافته با تعدادی از ساکنین محلی، به کمک تحلیل محتوای متن، نظرات آن‌ها به‌منظور فهم بیشتر مفهوم تاب‌آوری اجتماع محلی دسته‌بندی شده و در نهایت در ترکیب با شاخص‌های برآمده از مبانی نظری، به‌صورت یک چارچوب نظری آورده شده است.

تحلیل و بررسی تاب‌آوری اجتماعی در تجربه ساکنان محله سعدی شیراز در مواجهه با سیل، نشان می‌دهد شاخص‌هایی نظیر کمک و همیاری محلی، اهمیت حمایت‌های درون محله‌ای، همگن بودن بافت اجتماعی، برقراری عدالت در توزیع امکانات، امنیت و انسجام اجتماعی و انعطاف و خلاقیت مردم محلی، از مهم‌ترین عواملی هستند که در تاب‌آوری اجتماعی این محله، به‌خصوص در حین بحران نقش داشته‌اند. این تحلیل هم‌چنین نشان‌دهنده نقاط ضعف محله در شاخص‌های «اعتماد به نهادهای بالادست» و «آگاهی و فرهنگ‌سازی محلی» است و ضعف این شاخص‌ها در کاهش تاب‌آوری محله

در هنگام بحران و بعدازآن اثرگذار بوده است. نتایج این پژوهش هم‌چنین حاکی از آن است که وضعیت تاب‌آوری اجتماعی محله در زمان بحران در بالاترین و بهترین وضعیت خود قرار داشته است. به نظر می‌رسد در بستر یک اجتماع محلی منسجم، تجربه مواجهه جمعی با یک بحران یا سوگ مشترک و تحریک عواطف و احساسات انسانی، حس هویت محلی و تعلق و دل‌بستگی مکانی به محله را ارتقاء می‌دهد و سرمایه‌های اجتماعی و فرهنگی محله را برای تاب‌آوری در برابر بحران به کار می‌گیرد.

فرآیند پژوهش حاضر هم‌چنین نشان‌دهنده اهمیت مواجهه کیفی و عمیق و اتخاذ رویکردهای پدیدارشناسانه به‌جای رویکردهای اثبات‌گرایانه در پژوهش به‌منظور فهم نحوه کنش شاخص‌های تاب‌آوری اجتماعی در مقیاس محلی است. به نظر می‌رسد تکرار پژوهش‌ها در واکاوی تجربه مردم محلی در مواجهه با بحران‌های گوناگون بتواند فهم دقیق‌تری از موضوع را به دست بدهد. این پژوهش می‌تواند در بازرراحی و برنامه‌ریزی محله‌های شهری و نیز در تصمیم‌گیری و تصمیم‌سازی مدیریت شهری به‌خصوص در لایه مدیریت بحران مورد کاربرد قرار گیرد.

حامی مالی

این اثر حامی مالی نداشته است.

سهام نویسندگان در پژوهش

نویسندگان مقاله در تمام مراحل پژوهش و تدوین مقاله، همکاری و سهم یکسانی داشته‌اند.

تضاد منافع

نویسندگان مقاله اعلام می‌دارند که هیچ تضاد منافی در ارتباط با نویسندگی و انتشار این مقاله ندارند.

تقدیر و تشکر

نویسندگان مقاله از اهالی خوب و مهربان محله سعدی شیراز به دلیل مشارکت در انجام مصاحبه‌های این پژوهش نهایت سپاس را دارند.

منابع

- پرتوی، پروین، بهزادفر، مصطفی و شیرانی، زهرا. (۱۳۹۵). طراحی شهری و تاب‌آوری اجتماعی؛ بررسی موردی: محله جلفا اصفهان. *نشریه نامه معماری و شهرسازی*، ۱۷(۹)، ۹۹-۱۱۶. doi: 10.30480/aup.2016.323
- پیران، پرویز؛ اسدی، سعیده و دادگر، نیکو. (۱۳۹۶). بررسی نقش تاب‌آوری اجتماعی در موفقیت فرایند بازسازی (مطالعه موردی: جوامع روستایی درب آستانه و باباپشمان پس از زلزله سال ۱۳۸۵ دشت سیلاخور، استان لرستان). *مسکن و محیط روستا*، ۱۵۷(۳۶)، ۸۷-۱۰۰.
- حسینی، علی؛ یدالله نیا، هاجر؛ محمدی، منصوره و شکاری، سعید. (۱۳۹۹). تحلیل تاب‌آوری اجتماعی بر اساس شاخص‌های سرمایه اجتماعی در شهر تهران، شهر پایدار، ۳(۱)، ۱۹-۳۹. doi: 10.22034/jsc.2020.218514.1192
- دل‌اکه، حسن؛ ثمره محسن بیگی، حسین و شاهبوندی، احمد. (۱۳۹۶). سنجش میزان تاب‌آوری اجتماعی در مناطق شهری اصفهان. *جامعه‌شناسی نهادهای اجتماعی*، ۹(۴)، ۲۲۷-۲۵۲. doi: 10.22080/ssi.2017.1565
- ذاکرحقیقی، کیانوش و اکبریان، زهرا. (۱۳۹۴). تحلیل قیاسی میزان تاب‌آوری اجتماعی در محلات تاریخی مسکونی و تدوین یک برنامه راهبردی عملیاتی برای ارتقای آن؛ بررسی موردی: محلات برج قربان و چرچره شهر همدان. *پژوهشنامه جغرافیای انتظامی*،

۱۲ (۳)، ۲۳-۴۸.

- ذکوت، کامران و خشه چی، الهام. (۱۳۹۹). تاب‌آوری در قالب یک تجربه: چه چیزی یک همسایگی را به خانه تبدیل می‌کند؟ (بررسی تجربه زیسته یک اجتماع از محدوده تاریخی عودلاجان). *نشریه معماری و شهرسازی آرمان‌شهر*، ۳۰ (۱۳)، ۲۵۶-۲۴۵. doi: 10.22034/aaud.2019.154643.1725
- رکن‌الدین افتخاری، عبدالرضا و صادقلو، طاهره. (۱۳۹۶). *تاب‌آوری اجتماعات محلی در برابر مخاطرات طبیعی*، تهران، انتشارات دانشگاه تربیت مدرس.
- روستا، مجتبی؛ ابراهیم‌زاده، عیسی و ایستگلدی، مصطفی. (۱۳۹۷). ارزیابی میزان تاب‌آوری اجتماعی شهری موردشناسی، شهر زاهدان. *پژوهش و برنامه‌ریزی شهری*، ۳۲ (۹)، ۱-۱۴. doi: 20.1001.1.22285229.1397.9.32.1.8
- فرزاد بهتاش، محمدرضا؛ کی نژاد، محمدعلی؛ پیربابایی، محمدتقی و عسگری، علی. (۱۳۹۲). ارزیابی و تحلیل ابعاد و مؤلفه‌های تاب‌آوری کلان‌شهر تبریز. *هنرهای زیبا: معماری و شهرسازی* ۱۸ (۳)، ۳۳-۴۲. doi: 10.22059/jfaup.2013.51316
- کمانداری، محسن؛ شکوهی، محمد اجزاء و رهنما، محمدرحیم. (۱۳۹۷). تحلیل فضایی شاخص‌های اجتماعی تاب‌آوری شهری در مناطق چهارگانه شهر کرمان. *دوفصلنامه جغرافیای اجتماعی شهری*، ۵ (۲)، ۶۹-۸۵. doi: 10.22103/JUSG.2019.1970
- لک، آزاده. (۱۳۹۲). *طراحی شهری تاب‌آور*. صفه، ۲۳ (۱)، ۹۱-۱۰۴. doi: 20.1001.1.1683870.1392.23.1.6.8

References

- Abdel-Mooty, M. N., Yosri, A., El-Dakhkhni, W. & Coulibaly. P. (2021). Community Flood Resilience Categorization Framework. *International Journal of Disaster Risk Reduction*, 61, 334-349. <https://doi.org/10.1016/j.ijdr.2021.102349>.
- Adger, W. N. (2000). Social and ecological resilience: are they related?. *Progress in human geography*, 24(3), 347-364. <https://doi.org/10.1191/030913200701540465>
- Alizadeh, H., & Sharifi, A. (2022). Social resilience promotion factors during the COVID-19 pandemic: insights from Urmia, Iran. *Urban Science*, 6(1), 14-25. <https://doi.org/10.3390/urbansci6010014>.
- aLone, M. B. (2012). Neighbors helping neighbors: An examination of the social capital mobilization process for community resilience to environmental disasters. *Journal of Applied Social Science*, 6(1), 209-237. <http://dx.doi.org/10.1177/1936724412458483>.
- Alshehri, S. A., Rezgui, Y., & Li, H. (2015). Delphi-based consensus study into a framework of community resilience to disaster. *Natural Hazards*, 75, 2221-2245. <http://dx.doi.org/10.1007/s11069-014-1423-x>
- Cutter, S., Boruff, B. & W.L. Shirley. (2003). Social Vulnerability to Environmental Hazards. *Social Science Quarterly*, 84(1), 242-261. <https://doi.org/10.1111/1540-6237.8402002>
- Cutter, S. L., Barnes, L., Berry, M., Burton, C., Evans, E., Tate, E., & Webb, J. (2008). A place-based model for understanding community resilience to natural disasters. *Global environmental change*, 18(4), 598-606. <https://doi.org/10.1016/j.gloenvcha.2008.07.013>
- Delake, H., Samare Mohsen Beigi, H., & Shahivandi, A. (2017). Evaluation of Social Resilience in Urban Areas of Isfahan. *Sociology of Social Institutions*, 4(9), 227-252. doi: 10.22080/ssi.2017.1565. [In Persian].
- Dwirahmadi, F., Rutherford, S., Phung, D. & Chu, C. (2019). Understanding the Operational Concept of a Flood-Resilient Urban Community in Jakarta, Indonesia, from the Perspectives of Disaster Risk Reduction, Climate Change Adaptation, and Development Agencies. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 16 (20), 3993. <https://doi.org/10.3390/ijerph16203993>
- Farzad Behtash, M. R., Keynejhad, M. A., Pirbabaei, M., & Asgary, A. (2013). Evaluation and Analysis of Dimensions and Components of Tabriz Metropolis Resiliency. *Journal of Fine Arts: Architecture & Urban Planning*, 18(3), 33-42. doi: 10.22059/jfaup.2013.51316. [In Persian].
- Godschalk, D. R. (2003). Urban hazard mitigation: Creating resilient cities. *Natural hazards review*, 4(3), 136-143. [https://doi.org/10.1061/\(ASCE\)1527-6988](https://doi.org/10.1061/(ASCE)1527-6988)
- Goldstein, B., Lejano, R. & Wessels, A. (2013). Narrating resilience: Transforming urban systems

- through collaborative storytelling. *UrbanStudies*, 52(7), 1285-1303. <https://doi.org/10.1177/0042098013505653>
- Hosseini, A., Yadala Nia, H., Mohammadi, M., & Shekari, S. (2020). Analysis of Social Resilience based on Social Capital Indicators in Tehran. *Sustainable city*, 3(1), 19-39. <http://doi:10.22034/jsc.2020.218514.1192> [In Persian].
- Kamandari, M., Ajza Shokohi, M., & Rahnama, M. (2018). Spatial analysis of social indicators resilience of urban areas in four districts of the Kerman city. *Journal of Urban Social Geography*, 5(2), 69-85. doi: 10.22103/JUSG.2019.1970 [In Persian].
- Kwok, A. H., Doyle, E. E., Becker, J., Johnston, D., & Paton, D. (2016). What is 'social resilience'? Perspectives of disaster researchers, emergency management practitioners, and policymakers in New Zealand. *International Journal of Disaster Risk Reduction*, 19 (1), 197-211. <https://doi.org/10.1016/j.ijdrr.2016.08.013>
- Lak, A. (2013). Resilient Urban Design. *Soffeh*, 23(1), 91-104. <http://dor.20.1001.1.1683870.1392.23.1.6.8>. [In Persian]
- Longstaff, P. H., Armstrong, N. J., Perrin, K., Parker, W. M., & Hidek, M. A. (2010). Building resilient communities: A preliminary framework for assessment. *Homeland security affairs*, 6(3), 1-23.
- Maguire, B., & Hagan, P. (2007). Disasters and communities: Understanding social resilience. *Australian Journal of Emergency Management*, 22(2), 16-20.
- McGranahan, G. Balk, D. & Anderson, B. (2007). The rising tide: assessing the risks of climate change and human settlements in low elevation coastal zones. *Environment and urbanization*, 19(1), 17 -37. <https://doi.org/10.1177/0956247807076960>
- Meerow, S., & Newell, J. P. (2016). Urban resilience for whom, what, when, where, and why? *Urban Geography*, 40(3), 309-329. <https://doi.org/10.1080/02723638.2016.1206395>
- Norris, F. H., Stevens, S. P., Pfefferbaum, B., Wyche, K. F., & Pfefferbaum, R. L. (2008). Community resilience as a metaphor, theory, set of capacities, and strategy for disaster readiness. *American journal of community psychology*, 41, 127-150. <https://doi.org/10.1007/s10464-007-9156-6>
- Partovi, P. Behzadfar, M. & Shirani, Z. (2017). Urban Design and Social Resiliency Case Study: Jolfa Neighborhood in Isfahan City, *Journal of Architecture and Urban Planning*, 9(17), 99-116. doi: aup.2016.323/10.30480 [In Persian]
- Pazhuan, M., & Amirzadeh, M. (2023). Community flood resilience assessment of Saadi neighborhood, Shiraz, Iran. *Journal of Risk Research*, 1-25. <http://dx.doi.org/10.1080/13669877.2023.2288023>
- Pazhuan, M., & Amirzadeh, M. (2024). Flood risk perception and disaster preparedness in marginalised flood-prone communities: evidence from Saadi neighbourhood, Shiraz, Iran. *Local Environment*, 1-25. <http://dx.doi.org/10.1080/13549839.2023.2300953>
- Piran P, Asadi S, Dadgar N. (2017). Social Resilience in Reconstruction Process (Case Study: Darb-e-Astaneh and Baba Pashman Villages After the 1385 Lorestan, Silakhor Earthquake). *JHRE*. 36(157), 87-100. [In Persian]
- Qasim, S., Qasim, M., Shrestha, R.P., Khan, A.N. & Tun, K. (2016). Community Resilience to Flood Hazards in Khyber Pukhthunkhwa Province of Pakistan." *International Journal of Disaster Risk Reduction*, 18, 100-106. <http://dx.doi.org/10.1016/j.ijdrr.2016.03.009>
- Roknoddin Eftekhari, A & Saleghloo, T. (2018), *Resilience of local communities against natural hazards*, Tehran, Tarbiat Modares University. [In Persian]
- Rousta, M., Ebrahimzadeh, I. & Istgaldi, M. (2018). Assessment of urban social resilience (Case Study; Zahedan City). *Research & Urban Planning*, 9(32), 1-14. [In Persian].
- Sanders, A. E., Lim, S. & Sohn, W. (2008). Resilience to Urban Poverty: Theoretical and Empirical Considerations for Population Health, *American Journal of Public Health*, 98 (6), 1101-1106. <https://doi.org/10.2105/AJPH.2007.119495>
- Shah, A. A., Ajiang, C., Khan N.A, Alotaibi, B.A. & Tariq. M. A. R. (2022). Flood Risk Perception and its Attributes among Rural Households Under Developing Country Conditions: The Case of Pakistan. *Water*, 14 (6), 992. <https://doi.org/10.3390/w14060992>

- Shaw, D., Scully, J. & Hart, T. (2014). The paradox of social resilience: How cognitive strategies and coping mechanisms attenuate and accentuate resilience. *Global Environmental Change*, 25, 194-203. <https://doi.org/10.1016/j.gloenvcha.2014.01.006>
- Tippens, J. A. (2020). Urban Congolese refugees' social capital and community resilience during a period of political violence in Kenya: a qualitative study. *Journal of Immigrant & Refugee Studies*, 18(1), 42-59. <http://dx.doi.org/10.1080/15562948.2019.1569744>
- Ungar, M. (2008). Resilience across cultures. *British journal of social work*, 38(2), 218-235. <https://doi.org/10.1093/bjsw/bcl343>
- Ungar, M. (2012). *The Social Psychology of Resilience: A Handbook of Theory and Practice*. Springer Science. <https://doi.org/10.1007/978-1-4614-0586-3>
- Yee-Melichar, D., Boyle, A. R., Wanek, L. J., & Pawlowsky, S. B. (2014). Geriatric rehabilitation and resilience from a cultural perspective. *Geriatric Nursing*, 35(5), 361-366. <https://doi.org/10.1016/j.gerinurse.2014.08.010>
- Zaker Haqighi, K. & Akbarian, Z. (2014). Comparative analysis of the level of social resilience in historical-residential neighborhoods and formulation of a strategic-operational plan for its promotion (case of study: Borj Ghorban and Charchareh neighborhoods of Hamedan). *Journal of Police Geography*, 3(12), 23-48. [In Persian]
- Zekavat, K., & Khashechi, E. (2020). Resilience as an Experience: What Makes a Neighborhood Home? (Exploring a Community's Lived Experience of Oudladjan Historic District). *Armanshahr Architecture & Urban Development*, 13(30), 245-256. doi: 10.22034/aaud.2019.154643.1725. [In Persian].

